

EBÜ SEVR

olduğunu söylemiş, Nevevî de sika olduğunda ittifak bulunduğunu kaydetmiştir. Süfyân b. Uyeyne, Vekî b. Cerrâh, Abdurrahman b. Mehdî gibi meşhur hadisçilerden hadis dinlemiş; Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce, Ebû Hâtim er-Râzî gibi birçok meşhur muhaddis de kendisinden rivayette bulunmuştur.

Fıkıh ilmini önceleri Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'den, Şâfiî Bağdat'a geldikten sonra da ondan öğrendi. Böylece "ehl-i re'y" olarak bilinen Iraklılar'ın fikhî ile "ehl-i hadis" olarak bilinen Hicazlılar'ın fikhîni kendisinde birleştirmiş oldu. Fakat onda Şâfiî'nin tesiri daha ağır basar. Ebû Sevr, re'y'i tamamen terkmemekle birlikte hadis ekolüne mensup müctehidlerden sayılır. Fıkıh sahasında da çok talebesi olmuştur. Dâvûd ez-Zâhirî, Ahmed b. Yahyâ el-Bağdâdî, Ca'fer b. Muhammed el-Hayyât bunlardandır.

Şâfiî'nin önde gelen talebelerinden ve onun kadîm mezhebinin (eski görüşlerinin) râvilerinden oluşu, İbn Hallikân ve Tâceddin es-Sübkî gibi bazı Şâfiîler'in Ebû Sevr'i kendi mezheplerinden saymalarına sebep olmuştur. Ancak onunla Şâfiî arasındaki münasebeti bir talebe-hoca münasebeti olarak değerlendirmek daha doğru olur. Nitekim İbnü'n-Nedîm, Kâdî İyâz, Burhâneddin İbn Ferhûn, Abdülhay İbnü'l-İmâd gibi pek çok biyografi yazarı, Ebû Sevr'in müstakil müctehidlerden olduğunu ve kendine mahsus bir mezhebi bulunduğunu açıkça ifade etmişlerdir. Râfiî ve Nevevî gibi meşhur Şâfiî âlimleri de bu kanaatte olup onun müstakil görüşlerinin mezhep içerisinde bir farklı görüş şeklinde değerlendirilemeyeceğini belirtmişlerdir. Ebû Sevr mezhebinin esas olarak Şâfiî mezhebine yakın olduğu söylenebilirse de bu husus ikisinin aynı mezhep olduğu anlamına gelmez. Ondan ulemânın çoğunluğuna muhalif ve şâz kabilinden bazı ictihâdî görüşler de nakledilmiştir (meselâ bk. Sübkî, II, 77-80; Muhammed el-Hudârî, s. 187).

Diğer birçok mezhep gibi Ebû Sevr mezhebi de fazla taraftar bulamamış ve uzun zaman yaşayamamıştır. Bununla birlikte IV. (X.) yüzyılın sonlarına kadar Azerbaycan ve Ermeniyeye bölgesinde çok sayıda müntesibinin bulunduğu nakledilir.

Ebû Sevr'in fıkıha, sünneti müdafaaaya, İmam Malik ve Şâfiî'nin ihtilâfları ile Kur'an ahkâmına dair kitaplar yazdığı rivayet edilir. İbnü'n-Nedîm, *el-Mebûsûf*

fi'l-fıkḥ adlı bir eserinden bahsetmektedir (*el-Fihrist*, s. 265). Ancak zamanımıza kadar gelen herhangi bir eseri bilinmemektedir. Mukayeseli fıkıh kitaplarında, tefsirlerde ve hadis şerhlerinde dağınık olarak yer alan fikhî görüşleri, Sa'dî Hüseyin Ali Cebr tarafından hazırlanan bir yüksek lisans çalışmasına konu edilmiş ve bu çalışma *Fıkhü'l-İmâm Ebî Sevr* adıyla neşredilmiştir (Beyrut 1403/1983).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 265; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VI, 65-69; Nevevî, *Tehzîb*, II, 200-201; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 26; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 512-513; a.m.f., *Mizânü'l-İ'tidâl*, I, 29-30; Safedî, *el-Vaift*, V, 344-345; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), II, 74-80; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 118-119; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 223; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 93-94; Sezgin, *GAS*, I, 491; Muhammed el-Hudârî, *Târîhu't-tesrî'el-İslâmî*, Kahire 1390/1970, s. 186-187; Hayreddin Karaman, *İslâm Hukuk Tarihi*, İstanbul 1975, s. 99; Muhammed b. Hasan el-Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî fî târîhi'l-fıkḥi'l-İslâmî*, Medine 1397/1977, II, 17-18; Sa'dî Hüseyin Ali Cebr, *Fıkhü'l-İmâm Ebî Sevr*, Beyrut 1403/1983, s. 51-101; F. Kern, "Ebû Sevr", *IA*, IV, 49; J. Schacht, "Abû Thawr", *EI²* (İng.), I, 155.

MUHSİN KOÇAK

EBÜ SUFRE

(أبو صفرة)

Ebû Sufre Zâlim b. Serrâk
b. Subh el-Ezdî el-AtekiTanınmış emîr ve Horasan Valisi
Mühelleb'in babası, sahâbî.

Uman'la Bahreyn arasındaki Debâ'da yaşayan Ezdliler'dendir. Adının Kâtî', babasının adının Sârik olduğu da söylenmektedir. Ateki nisbesini Ezd'in bir kolu olan Atîk'ten almıştır. Bazı Şii kaynakları onun aslen İranlı olduğunu kaydederek. Kabilesi İslâmiyet'i kabul ettiği zaman Medine'ye gönderilen heyet içinde o da vardı. Ebû Sufre uzun boyu, iri cüssesi, güzel yüzü, fasih konuşması ve sarı renkli uzun elbisesiyle Resül-i Ekrem'in dikkatini çekti; biat etmek üzere yanına geldiğinde kendisiyle ilgilendi ve adını, sarı renkli elbisesinden dolayı "Ebû Sufre" olarak değiştirdi. Bir rivayete göre ise on sekiz oğlu ve Sufre adında bir kızı olduğunu söylemesi üzerine Hz. Peygamber ona bu künyeyi verdi. Kendileri gibi Ezdlî olan Huzeyfe b. Yemân'ı, başka bir rivayete göre hemşehrileri Huzeyfe b. Mihsan'ı (Yâkût, II, 435) onlarla birlikte zekât âmilî olarak gönderdi. İbn Abdülber, Ebû Sufre'nin Hz. Peygamber zamanında müslüman olmakla beraber

sözü edilen heyetin içinde bulunmadığını, on çocuğuyla birlikte Hz. Ömer'in (bazı rivayetlere göre ise Hz. Ebû Bekir'in) yanına geldiğini söylemektedir. Onun Asr-ı saâdet'te küçük bir çocuk olduğunu ile ri sürenler de vardır (aş. bk.).

Hz. Peygamber'in vefatından sonra zekât vermeyi kabul etmeyerek irtidad edenlerin arasına Ebû Sufre'nin kabilesi de katıldı. Halife Ebû Bekir onların üzerine İkrime b. Ebû Cehil kumandasında bir ordu gönderdi. Müslümanlarla savaş giren kabile mensuplarının çoğu bu savaşta öldü. Kalanların bir kısmı Medine'ye, bir kısmı da başka yerlere gönderildi. O sıralarda Ebû Sufre'nin henüz bülüğa ermemiş bir çocuk olduğu, Hz. Ebû Bekir'e teslim edilmek üzere Huzeyfe b. Yemân tarafından Medine'ye gönderildiği de söylenmektedir (İbn Sa'd, VII, 102; İbn Hacer, IV, 108). Ebû Sufre yeniden İslâmiyet'e dönünce halife onu serbest bıraktı. Kabile halkının bir kısmı tekrar Debâ'ya dönerken Ebû Sufre'nin de aralarında bulunduğu başka bir grup Basra'ya yerleşti.

Ebû Sufre'nin Hz. Ebû Bekir ve Ömer'le görüşmeler yaptığı, çocuklarıyla Hz. Ömer'in huzuruna çıktığı zaman, daha sonra Basra'yı Hâricîler'e karşı koruyacak ve Horasan valiliği yapacak olan en küçük oğlu Mühelleb'i halifenin beğendiği ve, "Bu senin çocuklarının önderidir" dediği kaydedilmektedir.

Basra'da vefat eden ve cenaze namazı Hz. Ali tarafından kıldırılan Ebû Sufre'nin ölüm tarihi bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'r-Ridde* (nşr. Yahyâ el-Cebûrî), s. 55-57, 59, 201; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 399; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 367-368; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 101-102; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 109-110; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 435-436; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 103; IV, 379; VI, 174; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 108-109; Abbas el-Kummî, *el-Künâ ve'l-elkâb*, Beyrut 1983, s. 97-99; Reckendorf, "Ezd", *IA*, IV, 430.

RAŞİT KÜÇÜK

EBÜ SÜFYÂN

(أبو سفیان)

Ebû Süfyân Sahr b. Harb b. Ümeyye
(ö. 31/651-52)Kureys kabilesinin reislerinden,
sahâbî.

Hicretten elli yedi yıl önce (m. 565) Mekke'de doğdu. Bedir Gazvesi'nde öldürülen oğlu Hanzale'den dolayı Ebû Hanzale künyesiyle de anılır. Annesi, Hz. Pey-

gamber'in hanımı Meymüne'nin halası olan Safiyye bint Hazn el-Hilâliyye, babası Kureyş kabilesi ileri gelenlerinden Harb b. Ümeyye'dir. Çocukluğu Mekke'de refah içinde geçti. Hz. Peygamber'in amcası Abbas onun en samimi çocukluk arkadaşığıdır.

Ebû Süfyân babası gibi ticaretle meşgul oldu. Okuma yazma bilen çok az sayıda Mekkelî'den biriydi. Kısa sürede kendini kabul ettirerek görüşüne başvurulmuş, sözüne güvenilen, kabilesinin ticaret işlerini yöneten bir Kureyş büyüğü durumuna geldi. Resûlullah'ın peygamberliğini ilân etmesinden sonra Kureyş ileri gelenleri gibi o da İslâm'a cephe aldı. Onun bu tavırında, Ümeyye ailesiyle Hz. Peygamber'in mensup olduğu Benî Hâşim arasında öteden beri devam edegelen rekabet ve düşmanlığın önemli rolü vardır.

İslâmiyet'in Mekke'de hızla yayılması ve Hamza ile Ömer'in müslüman olmaları Kureyş kabilesini endişeye sevkedince, yeğenini davasından vazgeçirmek üzere Ebû Tâlib'e gönderilen heyetlerde ve Dârünnedve'de toplanıp Hz. Muhammed'in öldürülmesine karar veren müşrikler arasında Ebû Süfyân da yer aldı. Fakat hicret öncesinde Hz. Peygamber'e ve müslümanlara fiilî olarak eziyet edenler arasında bulunmadı. Hz. Muhammed'in gençlik yıllarında onun Mekke'de sahip olduğu siyasî nüfuz, etkili bir görevde veya makamda bulunmasından değil Ümeyye'nin zenginlik ve nüfuzuyla kendi şahsî kabiliyetinden kaynaklanıyordu.

Hicretten iki yıl sonra Ebû Süfyân'ın riyâsetinde Suriye'den gelmekte olan bir ticaret kervanı Hz. Peygamber'in emriyle müslümanlar tarafından ele geçirilmek istendi. Bunu haber alan Ebû Süfyân kervanın yolunu değiştirerek müslümanların takibinden kurtuldu ve Mekke'ye ulaştı. Fakat bu olay, Kureyş'in lideri Ebû Cehil'in tahrikleriyle Bedir Savaşı'na sebep oldu. Ebû Cehil'in bu savaşta ötürülmesi üzerine Ebû Süfyân Mekke müşriklerinin reisi oldu. Kureyş, Bedir mağlubiyetinin intikamını bir an önce alma görevini ona verdi ve bu savaşta sebep olan Suriye kervanındaki malları müslümanlara karşı yapılacak savaşın masraflarına tahsis etti.

Bedir'in intikamını almadıkça yikanmayacağına yemin eden Ebû Süfyân, hicretin 3. yılı Şevval ayı ortalarında (Mart 625) cereyan eden Uhud Savaşı'na müşrik ordusunun kumandanı olarak katıldı.

Karısı Hind bint Utbe de diğer Kureyş kadınlarıyla birlikte def çalarak orduyu savaşa teşvik ediyordu. Bu savaşta müşrikler, parlak bir zafer elde edememekle beraber Hz. Peygamber'in amcası Hamza'nın Vahşi tarafından şehid edilmesi sebebiyle bir ölçüde intikam duygularını tatmin etmiş oluyorlardı. Hind de aynı intikam duygusuyla Hz. Hamza'nın ciğerini çıkarıp ağzında çiğnemişti. Ebû Süfyân Hendek Gazvesi'nde de Kureyş'in kumandanlığını yaptı. Onun bu liderlik görevinin Mekke'nin fethine kadar sürdüğü, müslümanlara karşı yapılan hareketlerde en üst seviyede rol aldığı görülmektedir.

Hz. Peygamber'in, Bizans İmparatoru Herakleios'u İslâm'a davet etmek üzere Dihye b. Halife el-Kelbî'yi Suriye'ye gönderdiği günlerde (Muharrem 7 / Mayıs 628) Ebû Süfyân da otuz kişilik bir ticaret kafilesiyle birlikte Suriye'ye gitmişti. Herakleios Kudüs'te (bazı rivayetlere göre Humus'ta) iken Resûlullah'ın mektubunu alınca onun kavmine mensup biriyle görüşmek istediğini söyledi. O sırada Gazze'de bulunan Ebû Süfyân ve kafiledeki arkadaşları imparatorun isteği üzerine Kudüs'e getirildiler. Soyunun Resûl-i Ekrem'e yakınlığı sebebiyle Ebû Süfyân ile görüşmeyi tercih eden Herakleios ona Hz. Peygamber'in soyu, ahlâkı, Müslümanlığı kabul edenlerin sosyal durumu, sayılarının çoğalıp çoğalmadığı, müslüman olduktan sonra dinden dönenlerin bulunup bulunmadığına dair, ayrıca neleri emrettiği, onunla yaptıkları savaşlarda kimin galip geldiği gibi hususlarda çeşitli sorular sordu. Ebû Süfyân'ın, ona gerçek dışı bilgiler vermeyi arzu ettiği halde yalan söylediğinin duyulmasından korktuğu için doğru cevaplar vermek zorunda kaldığı rivayet edilir (ayrıca bk. HERAKLEIOS).

Mekkelîler'in Benî Bekr'e yardım ederek müslümanlarla yaptıkları anlaşmayı bozmaları üzerine Hz. Peygamber de müttefikî Huzâa kabilesine yardım vaad etti. Bu durum Kureyşliler'i telâşa düşürdü; reisleri Ebû Süfyân'ı Medine'ye göndererek anlaşmayı yenilemek istediler. Fakat Ebû Süfyân, Medine'de Hz. Peygamber'in hanımı olan kızı Ümmü Habîbe dahil hiç kimseden ilgi görmedi. Bu durum onun Kureyşliler nezdindeki itibarının sarsılmasına yol açtı. Mekke'yi fethetmek üzere harekete geçen İslâm ordusu Mekke yakınında Cuhfe'de karargâh kurunca Ebû Süfyân çocukluk arkadaşı Abbas b. Abdülmuttalib'in ısı-

rarlarıyla Hz. Peygamber'in huzuruna çıktı ve İslâmiyet'i kabul etmek zorunda kaldı. Hz. Peygamber de fetih günü Mekke'de Ebû Süfyân'ın evine sığınanlara eman verileceğini bildirerek onu talift etti. Ebû Süfyân'ın bunu Mekkelîler'e bizzat duyurması herkesten önce karısı Hind'in sert tepkisine yol açtı.

Ebû Süfyân'ın müslüman olduktan sonra katıldığı Huneyn Gazvesi'nin ilk safhasında müslüman öncü birliklerinin yenilmesine sevinmesi (İbn Hişâm, II, 443) İslâmiyet'i henüz gönülden kabul etmediğini göstermektedir. Hz. Peygamber, bu savaşta elde edilen ganimeti paylaşırken müellefe-i kulûb* dan olan Ebû Süfyân'a 100 deve ile kırk ukıyye gümüş verdi. Oğulları Yezîd ile Muâviye de bu gruptan kabul edilerek kendilerine 100'er deve verildi. Bir şehir devletinin başkanlığından normal bir vatandaş durumuna düşen Ebû Süfyân'a ve oğullarına gösterilen bu ilgi onları çok memnun etti.

Ebû Süfyân Taîf Muhasarası'na da katıldı ve bu sırada bir gözünü kaybetti. 9. (630) yılda Necranlılar'la yapılan anlaşmanın şahitleri arasında yer alan Ebû Süfyân, Belâzûrî'ye göre şartsız teslim olan Cüreş şehrine vali tayin edildi (*Fütûh*, s. 84); Hz. Ebû Bekir döneminde ise Necran âmilliğinde de bulundu (*a.e.*, s. 150). Hz. Peygamber'in vefatı sırasında Ebû Süfyân Mekke'de bulunuyordu. İbn İshak'a göre Resûl-i Ekrem onu Mekke yakınlarındaki Kudeyd'de bulunan Menât putunu yıkmakla görevlendirmişti. Hz. Ebû Bekir'in halife olmasına karşı çıkan Ebû Süfyân daha sonra ona biat etti. Yetmiş yaşlarında iken Suriye'nin fethine gönderilen orduya katıldı. Yermük Savaşı'nda oğlu Yezîd'in idaresinde askerleri cesaretlendirmek için gayret sarfetti. Taberî onun gözünü bu savaşta kaybettiğini söylemektedir (*Târîh*, I, 2101). Zehabî'ye göre ise gözlerinden birini Taîf Muhasarası'nda, diğerini de Yermük'te kaybetmiştir (*A' lāmü'n-nübela'*, II, 106).

Ebû Süfyân 31'de (651-52) Medine'de vefat etti. Onun 30 (650-51), 32 (652-53) ve 34 (654-55) yıllarında öldüğünü söyleyenler de vardır.

Hz. Peygamber'in kâtipleri arasında yer aldığı söylenen Ebû Süfyân (M. Mustafa el-Azamî, s. 39) Resûl-i Ekrem'den bazı hadisler rivayet etmiştir (bk. Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 105). Kendisinden, Herakleios ile yaptığı konuşmayı rivayet eden İbn Abbas'tan başka oğlu Muâvi-

EBÜ SÜFYÂN

ye ve Kays b. Ebü Hâzim'in de rivayette bulunduğu bilinmektedir.

Sünnî kaynakları Ebü Süfyân'ın İslâmîyet'i kabul ettikten sonra samimi bir müslüman olduğunu belirttiği halde daha ziyade Şii müellifler bunun aksini iddia ederler. Hatta onun bir münafık ve zındık olduğunu, Hz. Peygamber'e inandırdığını, *lâedriyye** mezhebini benimseyişini ileri sürenler de vardır (Ali Sâmî en-Neşşâr, I, 198). Süleyman Essop Dangor, Ebü Süfyân hakkında bilgi veren bazı tarihçilerin ona karşı düşmanca davranışlarını ve objektif bilgi vermediklerini söyler (*el-İlm*, s. 60). Ebü Süfyân'ın ilerlemiş yaşına rağmen Suriye'deki fetihlere katılması, Yermük'te müslüman askerleri cesaretlendirmesi onun aleyhinde iddiaların kasıtlı olduğunu göstermeye yeterlidir. Ayrıca Sünnî kaynaklarının, İslâmîyet'i gönülden benimseyen bir kişinin daha sonra samimi bir müslüman olduğunu kaydetmeleri de mümkün görünmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 105; Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 6; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, bk. İndeks; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 147, 264, 295, 417; II, 50, 60, 67, 75-77, 93-94, 214, 215, 395-397, 400, 402-403, 443, 492-493, ayrıca bk. İndeks; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 44, 99, 236; Zübeyrî, *Ne-sebü Kureys*, s. 121-122; Câhiz, *el-Osmâniyye* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1374/1955, s. 60, 71, 72, ayrıca bk. İndeks; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 342, 575, 586; Belâzürî, *Ensâb*, IV/1, s. 1 vd.; a.mlf., *Fütûh* (Fayda), s. 84, 150, ayrıca bk. İndeks; Taberî, *Târîh* (de Goeje), I, 1345 vd., 1364, 1418, 1437 vd., 1458, 1533, 1633, 1827, 2101; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 274; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 183-184; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, III, 12-13; İbn Hudeyde, *el-Mişâhu'l-muğiy* (nşr. M. Azîmüddin), Beyrut 1405/1985, I, 108-109; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, II, 105-107; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-hulefâ'ir-râşidîn*, s. 368-370; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 178-180; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 411-412; L. Caetani, *İslâm Târîhi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924-27, VII, 43, 103; Yahyâ Muhammed el-Hârisî, *Ebü Süfyân b. Harb fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm*, Cizân 1973; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefi fi'l-İslâm*, Kahire 1977, I, 198; II, 31; Muhammed Hidir Hüseyin, *Naķzu kitâb fi's-şerî'l-câhilî* (nşr. Ali Rizâ et-Tunûsî), [baskı yeri yok] 1977 (Dâru Hassân), s. 151-153; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, Beyrut 1379/1979, VI, 390-409; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 39; Mustafa Fayda, *İslâmîyyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 30, 64; Abbâs el-Kummî, *el-Künâ ve'l-elķâb*, Beyrut 1403/1983, I, 88-93; Muhammed Câsim el-Meşhedânî, *Mevâridü'l-Belâzürî*, Mekte 1986, I, 197-198; Süleyman Essop Dangor, "Abü Süfyân: Study of the Sources", *el-İlm*, IX, Westville 1409/1989, s. 54-60; W. Montgomery Watt, "Abü Süfyân b. Harb", *EI*² (İng.), I, 155-156.

İRFAN AYCAN

EBÜ SÜFYÂN el-HÂŞİMİ

(أبو سفیان الهاشمی)

Ebü Süfyân el-Mugîre b. Hâris
b. Abdilmuttalib el-Hâşimî
(ö. 20/641)

Hz. Peygamber'in amcasının oğlu,
şair sahabî.

Mekke'de doğdu. Bir rivayete göre adı Ebü Süfyân olup Mugîre onun kardeşidir. Resül-i Ekrem'in süt kardeşi olup Halîme tarafından emzirilmiş, yaşıt olmaları sebebiyle çocukluk ve gençlik yılları birlikte geçmiştir. Resûlullah peygamberliğini ilân edinceye kadar onu çok seven Ebü Süfyân, bu tarihten itibaren yirmi yıl süreyle Hz. Peygamber'e düşman olmuştur. Hem onun hem de müslümanların aleyhinde hicviyeler söyledi. Bu sebeple Hz. Peygamber tarafından görüldüğü yerde öldürülmeye mahkûm edildi. Mekke'nin fethinden kısa bir süre önce Resûlullah'ın halası Âtike'nin oğlu Abdullah b. Ebü Ümeyye ile birlikte Medine'ye doğru yola çıkarak Ebvâ'da Hz. Peygamber'le karşılaştılar ve müslüman olmak istediklerini bildirdiler. Yakın akrabası oldukları halde İslâmîyet'e ve müslümanlara karşı tavırları sebebiyle kendilerine kırgın olan Resül-i Ekrem onlara yüz vermedi. Fakat hanımı Ümmü Seleme, kardeşi Abdullah b. Ebü Ümeyye ile Ebü Süfyân'ı huzuruna kabul etmesi için Resûlullah'a ricada bulundu. İyi bir şair olan Ebü Süfyân, yaptıklarına pişman olduğunu Hz. Peygamber'in merhametini celbedecek şekilde dile getirdi. Resül-i Ekrem'in onları bağışlaması üzerine de müslüman oldular. Ebü Süfyân hayatının bundan sonraki döneminde bütün varlığıyla Hz. Peygamber'e bağlandı. Mekke'nin fethinden başka Huneyn Gazvesi ve Tâif Muhararası'nda bulundu. Huneyn Gazvesi'nde Hz. Peygamber'in etrafında kimsenin kalmadığı bir sırada Ebü Süfyân Resûlullah'ın katırının yularına yapışarak yanından ayrıldı. Hz. Peygamber bundan dolayı kendisine dua etti. Resül-i Ekrem vefat ettiğinde Ebü Süfyân söylediği mersiyelerle üzüntüsünü dile getirdi.

Ebü Süfyân 20 (641) yılında Medine'de vefat etti. 15 (636) yılında öldüğü de rivayet edilmektedir. Cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı. Hac sırasında onu tıraş eden berberin başındaki bir siğili kesmesinin ölümüne yol açtığı söylenmektedir.

Akrabaları arasında Hz. Peygamber'e çok benzeyen beş kişiden biri olan ve namaz kılmaktan derin haz duyan Ebü Süfyân ölümünden üç gün önce kabrini kazıp hazırladı. Müslüman olduktan sonra hiçbir günaha bulaşmadığını söylediği ve öldüğü zaman kendisi için ağlanmamasını vasiyet ettiği rivayet edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Cihâd", 52, 61, 97, 167; Müslim, "Cihâd", 76, 78-80; İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 51; IV, 400-401, 446; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 49-54; Cumahî, *Fuhûlü's-şu'arâ*, I, 233, 247-250; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkowi), Kahire 1354, s. 317, 368; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 83-85; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şafve*, I, 519-521; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, VI, 144-147; İbn Seyyidünnâs, *Minehu'l-mideh* (nşr. İffet Visâl Hamza), Dimaşk 1987, s. 303-307; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, I, 202-205; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VII, 179-181; ayrıca bk. IV, 13; Sezgin, *GAŞ*, II, 275; Zirikî, *el-A'lam* (Fet-hullah), VII, 276.

M. YAŞAR KANDEMİR

EBÜ SÜLEYMAN ed-DÂRÂNİ

(bk. DÂRÂNİ).

EBÜ SÜLEYMAN el-MANTİKİ

(bk. SİCİSTÂNİ, Ebü Süleyman).

EBÜ SÜLEYMAN et-TÂİ

(bk. DÂVÜD et-TÂİ).

EBÜ ŞAH

(أبو شاه)

Sahâbî.

Hayatının ilk dönemleri hakkında bilgi yoktur. 570 yılı civarında Güney Arabistan'dan Habeşliler'i çıkarmaya çalışan Seyf b. Züyezen'e yardım etmek üzere Sâsânî Hükümdarı Hüsrev Nüşirevân tarafından gönderilen süvariler arasında onun da bulunduğu ve o tarihten sonra Yemen'e yerleştiği rivayet edilmektedir. Yemânî nisbesi yanında bazı kaynaklarda Kelbî nisbesiyle de anılması, Kelb kabilesine mensup birinin himayesine girdiği için olmalıdır. Ebü Şah Mekke'nin fethinde (8/630) bulunmuştur.

Ebü Şah'ın İslâm tarihinde ilk defa tanınmasına Hz. Peygamber'in yaptığı bir konuşma vesile olmuştur. Câhiliye döneminde Leysoğulları'ndan bir kişi bir Hu-zâalî'yi öldürmüş, kan davası güden Hu-zâalılar da Mekke fethinin ertesi günü Leysoğulları'ndan birini öldürmüşlerdi.